

“Balears és una societat que bull”

Damià Pons és el conseller d'Educació i Cultura del Govern de les Illes Balears. Intel·lectual, escriptor, ideòleg i polític, és un torrent verbal i d'idees. Per això, una hora de conversa amb ell és impossible d'encabir en aquestes pàgines. En queda escrita, però, una síntesi de les opinions sobre les qüestions que més el preocupen en tots els vessants de la seva polièdrica personalitat.

Se'n va de la política, en acabar la legislatura, com es diu per Palma?

—Ni me'n vaig, ni me'n deix d'anar. Fa set anys que som a la política activa, i permanentment som amb una cama defora i a la vegada amb les dues a dins. No tenc cap decisió presa.

—Personalment, no li agradaria deixar-ho?

—El que trob a faltar és vida personal. Poder llegir, poder estar moltes hores tot sol, pensant i escrivint.

—Això vol dir que té projectes?

—Doncs l'altre dia vaig fer una llista de projectes de futur com a “elaborador” de diferents tipus de llibres, i me'n sortiren setze, així que...

—Poesia?

—Poesia, assaig, ideologia, història, cultura... Són els àmbits que a mi m'interessen.

—Però vostè, a pesar de la política, no ha parat la seva producció.

—No. Ara estic a punt de treure un altre llibre, d'assaig, després de publicar-ne un de poemes tot just fa dos anys. No és que estigui aturat, però... És evident que ho enyor, tot això, però ja ho enyorava el primer dia que vaig entrar a fer política institucional en el Consell de Mallorca [del 1995 al 1999].

—Com a ideòleg sempre ha defensat la teoria de la “triple nació” per als balears: la sentimental, l'illa; la política, les Balears; i la cultural, els Països Catalans. La manté després de quasi vuit anys de pràctica política?

—Seguesc creient en aquesta fórmula tot i que no ha tengut gaire èxit ni tampoc l'he promocionada molt, la veritat. Però hi seguesc creient

perquè no falseja la història, no falseja la realitat lingüística i cultural, i a la vegada té la dosi suficient de pragmatisme per ser viable en termes polítics.

—La realitat de la política balear no va més aviat cap a l'aïllament entre illes?

—Més enllà de la cerimònia del Parlament i de l'elaboració legislativa, el que s'està fent fàcticament, és cert, és aprofundir en tres mons polítics diferents.

—I què n'opina l'intel·lectual i ideòleg, deixant de banda el conseller, de tot plegat?

—Crec que promocionar aquest camí fàctic des de Mallorca des d'un determinat partit [UM] té una certa dosi d'error.

—Continua defensant el balearisme enfront de la insularitat?

—Del balearisme, se'n fa befa constantment, però Balears és una realitat política que convé que sigui mínimament forta. Ja de per si tenim poca potència demogràfica, política, territorial, poca aportació política a l'estat i a Europa... Si, a més, ens fragmentam internament, és un error.

—Una part del nacionalisme, aquest balearisme que vostè defensa el veu com un inconvenient.

—Sí, hi ha sectors que em veuen a mi i al PSM com a poc catalanistes. Troben que entre cadascuna de les Illes Balears hi ha diferències abismals i, en canvi, entre Mallorca —per exemple— i una regió de Catalunya hi ha unes similituds absolutes. En fi... Per a mi el model d'unes Balears sòlides i fortes políticament és desitjable i compaginable amb consells insulars forts, i amb voluntat comuna.

“Balears és políticament primitiva. Ha mancat arribar a un consens de mínims inqüestionables i que generassin una actuació en línies-força comunes a tots els partits”

—Manca, a Balears, reflexió ideològica sobre la pròpia realitat?

—Tant com això potser no perquè n'hi ha, m'atreviria a dir, més que mai. Però sí que és cert que els darrers vint-i-cinc anys ha mancat arribar a un consens sobre el que podríem qualificar d'elements compartits mínims que fossin inqüestionables i que generassin una actuació en línies-força comunes a tots. És, per exemple, el que sí que passa a Catalunya, excepte per al PP, tant amb el nacionalisme com amb els que es proclamen només com a catalanistes, que tenen uns elements ideològics comuns, la qual cosa permet avançar. A Balears l'actuació política ha estat bastant primitiva.

—Però la política, els representants polítics, són reflex de la societat, no?

—És clar, és que les Balears som una societat que s'ha modernitzat espectacularment en termes econòmics, en model de vida, estatus social d'una bona part de la població, però que en el fons conserva un component polític bastant primari.

—Parlem de la seva tasca com a conseller d'Educació i Cultura. Pot resumir què es trobà i què ha fet?

—Trobarem una administració amb les competències en educació recent rebudes i amb unes condicions de precarietat econòmica enorme, perquè és evident que el PP va acceptar les competències dotades molt a la baixa, i, a més, coincidí amb el moment que les Illes Balears, a diferència de la resta de l'estat, iniciaven un procés de creixement de població escolar a causa de la immigració, i, encara més, estava perdent la creació de molts equipaments docents.

—I com s'hi afrontaren, a tot això?

—El Govern balear va augmentar, en tres anys, uns 90 milions d'euros el pressupost d'Educació, més la inversió creant unitats i centres d'educació pública que representen uns 90 milions d'euros més a través de crèdits que es podien tornar en deu anys.

—A més de conseller d'Educació, ho és també de Cultura; de vostè depèn la Direcció General de Política Lingüística...

—Sí. Des dels temps del president Soler [Cristòfol Soler, 1995-96] s'incrementà el pressupost de normalització, però en bona mesura era canalitzat cap a altres actuacions que no eren pròpiament de normalització lingüística. Els anys següents la voluntat política d'incidir realment en la normalització va ser escassa i de baixa intensitat.

—Se'ls ha fet sovint crítiques molt dures des de posicions nacionalistes diguem-ne més radicals per manca d'empenya normalitzadora.

—És gent que és incapaç d'entendre la realitat i s'inventen “pel·lícules”. Tenen tendència a considerar que els seus enemics són els que tenen més a prop. No em preocupen gens ni mica. N'hi ha algun d'aquests que ha arribat a escriure que la política lingüística que ha fet i fa en Joan Melià [director general de Política Lingüística] és la mateixa que feia el PP. Vaja! És una incapacitat congènita d'entendre la realitat. És un problema seu. No meu. I una precisió: això no és radicalisme nacionalista, són els que es proclamen els “purs”, per als quals la resta som traïdors.

És el mateix que allò dels comunistes més comunistes que el partit comunista. Sempre hi haurà gent així. No passa res.

—El fet, però, és que la premsa de Barcelona publicà fa uns mesos que Antoni Mir, president de l'Obra Cultural Balear, reconeixia que la passa legislativa més important s'havia fet en temps del PP.

—Jo no ho he sentit directament. Potser s'han perdut matisos una vegada publicades les declaracions. Crec que el que va dir és que l'acció més important havia estat el decret de mínims d'ensenyament en català, per tendir al mínim del 50%. És una visió parcial. Qui ha aplicat amb totes les conseqüències el decret hem estat nosaltres, i amb aquest esforç l'ensenyament en català ha crescut moltíssim.

—Molta crítica, no?

—A veure: quan es parla de política lingüística passa el mateix que amb la ministra d'Educació, que se creu que l'eficàcia de la política és determinada per l'adopció de lleis miraculoses. Això no és així. I sí, és ver que en la política de Joan Melià, que és un personatge absolutament extraordinari —de fet, no hi ha ningú millor que ell per fer vertadera política lingüística a les Balears—, no hi ha hagut ofertes miraculoses. Fent un decret o una llei, i ja està, no es resol el problema. La feina de Melià, atesa la realitat, és fer una enorme quantitat d'actuacions concretes, enxarxar-les totes i connectar-les amb una gran quantitat d'organitzacions del món associatiu balear. Això, paral·lelament a la feina a l'escola, se suposa que donarà fruit a mitjà o llarg termini. Qui es pensi que la política lingüística consisteix a fer un decret o una llei i que ho tindrà tot fet... Va ben arreglat. Sobretot a Balears, on tenim una immigració d'unes 120.000 persones [de 845.000] en només sis o set anys. Ara, que hi ha concepcions diferents en política lingüística? Sí, n'hi ha que són partidàries dels gestos, tot i que quan es confronten amb la realitat es queden en no res; i d'altres, com la de Melià, i la

meva mateixa, que pensam que la feina és crear una gran trama articulada de gran quantitat d'actuacions amb l'objectiu de fer conèixer el català i de fer estendre la idea, sobretot als nouvinguts que el català els és útil i els permetrà integrar-se i progressar socialment. Tots aquests que tot ho troben tan fàcil, se'ls arreglaria el complex de superioritat amb una setmaneta a la taula de Joan Melià.

—I en concret a Cultura, què es troben i què han fet?

—A Cultura hi hagué el traspàs de competències als consells insulars, i l'anterior govern [de Jaume Matas, 1996-99] no havia definit quines n'erren les competències. Nosaltres ho férem immediatament: foment de l'intercanvi cultural entre illes i, sobretot, la projecció exterior de la cultura de les Illes Balears, en la qual abans es feia poquíssima cosa. D'altra banda, actuam en la creació d'infraestructures culturals d'entitat, sobre les quals cal dir que només fa tres anys Balears era el territori de l'estat amb menys inversions en equipaments culturals d'una certa envergadura.

—Què quedarà per fer que li hagués agradat?

—En Educació més o menys haurem fet tot el que havíem previst, si bé amb més recursos haguéssim pogut ampliar encara més—tot i que els hem ampliat prou— tots els serveis complementaris, com ara activitats extraescolars, menjadors..., dels centres públics, per ser capaços de competir amb els centres de la xarxa escolar concertada en igualtat de condicions.

—Aparentment, hi ha molts problemes d'ordre i motivació als centres públics...

—Hi ha problemes innegables, producte de diverses causes, entre les quals el problema de l'estructura social. A la nostra societat abunden les famílies desestructurades, l'exclusió social, certa marginalitat juvenil... I això té un reflex inevitable a les aules. Tenim, també, un mercat de treball que dona als joves la possibilitat real d'accedir a una vida de consum,

"El PP practica el pur 'orden y mando'. Les relacions amb la ministra són inexistents."

doblers, cotxes... I això desmotiva els nostres adolescents en l'esforç dels estudis. Tot això ho intentam afrontar a través de múltiples actuacions que comencen a donar resultat. Ara bé, és incipient, i miracles no en feim.

—També hi ha el tema de la immigració, que afecta de manera important...

—I tant. Arriben cada any moltíssims alumnes sense coneixement no ja del català sinó sovint tampoc del castellà, i la seva integració és molt complicada. Per al curs actual, encara no hem fet el recompte exacte, ens acostarem als 10.000 alumnes estrangers de 140.000. Això ens converteix, proporcionalment, en la comunitat amb més alumnat immigrant després de Madrid. Amb la particularitat que allà és bàsicament castellanoparlant, i aquí, en canvi, és d'una heterogeneïtat extraordinària: sud-americans, magribins, xinesos, europeus orientals... Feim molt per intentar la integració, però tot plegat no és fàcil. Balears és una societat que bull, i el futur és completament obert. És una feina complexa de resultat incert, però no hi ha altra alternativa que continuar fent feina en la direcció que ho feim a la Conselleria, en tots sentits: educació, normalització, etc.

—I quant a les relacions amb la ministra?

—És que són inexistents. Menysprea les comunitats autònomes i pretén fer veure a l'opinió pública que qui comanda, enfront d'unes autonomies ineficaces i que van per mal camí, és el govern del PP, que a través d'aquestes lleis, que són pura retòrica buida, es mostra com el salvador davant les autonomies. Pur "*orden y mando*", com en tot el que fa el PP, amb l'estat com la jerarquia principal, i els altres, a obeir, amb l'afegit de la possibilitat de pagar el que ells decideixen.

—És inevitable acabar amb alguna referència a l'horitzó electoral immediat.

—El PP, i entorn, vol presentar el Govern del Pacte de Progrés—que ha estat infinitament més productiu que tots els seus governs durant setze anys— com un perill públic, per a ells tot val contra els que creuen que no tenen dret per providència divina a governar.

Bé, d'aquí a vuit mesos i mig comptarem. En el cas del meu partit, el PSM, si fos per la feina feta, el resultat electoral seria boníssim.

Miquel Payeras